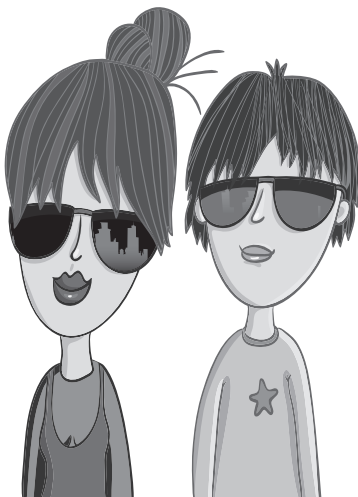


**Настільна просвітницько-профілактична гра  
«Рожеві окуляри»**

Методичні рекомендації та інструкція до гри

*Рожеві  
окуляри*

гра



Підготовка матеріалів та їх видання здійснено Українським фондом «Благополуччя дітей» у рамках проекту «Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад».

Схвалено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (протокол №11 від 01.09.2011 р.)

Рекомендований вік гравців – від 12 років.

Автори-розробники гри:

*Лях Тетяна Леонідівна* – голова методичної ради Всеукраїнського громадського центру «Волонтер»; канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка;

*Нікітіна Ольга Михайлівна* – координатор проектів Всеукраїнського громадського центру «Волонтер»;

*Журавель Тетяна Василівна* – виконавчий директор Всеукраїнського громадського центру «Волонтер»; викладач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Інституту психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка

Ця захоплива гра допоможе дітям, молодим людям та дорослим збільшити рівень знань, уявлень та розуміння проблем, пов'язаних із торгівлею людьми, ризикованою стосовно потрапляння до тенет торгівлі людьми поведінкою; обговорити важливі та суперечливі питання щодо можливих ризиків потрапляння у ситуації торгівлі людьми, особистої відповідальності; законів України, що стосуються попередження торгівлі людьми та захисту прав потерпілих від торгівлі людьми; отримати інформацію про різноманітні організації, що працюють у сфері профілактики торгівлі людьми; надання допомоги потерпілим внаслідок торгівлі людьми, їх родичам та близьким тощо; працювати скооперовано у малих групах.

## ВСТУПНЕ СЛОВО

Ідея розробки настільної просвітницько-профілактичної гри «Рожеві окуляри» виникла у фахівців Українського фонду «Благополуччя дітей» у рамках проекту «Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад» (2009-2011 рр.) та була втілена у життя завдяки спільній творчій співпраці з колегами зі Всеукраїнського громадського центру «Волонтер», які мають досвід розробки подібних ігрових матеріалів.

Впроваджуючи в межах просвітницько-профілактичної програми гру «Рожеві окуляри», спеціаліст досягне таких **цілей**:

- збільшить рівень знань, уявлень та розуміння учасників гри щодо проблем, пов'язаних із торгівлею людьми, ризикованою стосовно потрапляння до тенет торгівлі людьми поведінкою;
- обговорить важливі та суперечливі питання щодо можливих ризиків потрапляння у ситуації торгівлі людьми, особистої відповідальності, законів України, що стосуються попередження торгівлі людьми та захисту прав потерпілих від торгівлі людьми;
- надасть учасникам гри інформацію про різноманітні організації, що працюють у сфері профілактики торгівлі людьми, надання допомоги потерпілим внаслідок торгівлі людьми, їх родичам та близьким тощо.

Гравці виступають як партнери у колі, а не як конкуренти, тому що дуже часто гравці у групі можуть мати різні можливості. Рекомендований вік учасників гри – від 12 років.

Якщо ця гра використовуватиметься у спеціальних виховних закладах для дітей (притулки для дітей, приймальники-розподільники тощо), варто звернути увагу на те, що деякі гравці

можуть мати обмежені можливості щодо, наприклад, читання, відповідно вони докладатимуть неймовірних зусиль для того, аби з'ясувати, що написано на їхніх картках. Поєднавши їх у пари з іншими гравцями, які могли б допомогти, ми посилено включення таких гравців у процес та зрівняємо їхні можливості з іншими. Також, можливо, Вам доведеться пояснити значення деяких ключових слів, перш ніж почати гру.

Пропонуйте свою підтримку групі під час гри. Занотуйте питання, теми та суперечливі висловлювання, що виникають, для того щоб потім проаналізувати та зробити відповідні висновки щодо прогалів у знаннях учасників та у розділах профілактичної програми.

Групові дискусії – це дуже важлива частина гри, так само як і групове читання карток-відповідей. Це ті дії, які поєднують у собі навчання, а також допомагають виявити установки та цінності учасників. Ось чому дуже важливо провести обговорення разом з усією групою після закінчення гри. Це дасть Вам можливість ще раз скоригувати та роз'яснити можливі непорозуміння та розставити основні акценти. Гра з кожною із груп зазвичай допомагає згенерувати плани щодо майбутніх занять та тем, які варто було б розглянути детальніше.

Хотілося б також дещо обґрунтувати назву гри. «Рожеві окуляри» – фразеологізм, що означає ілюзорне, наївне сприйняття об'єктивної реальності, як правило, нав'язане якою-небудь ідеологією. Цей вираз, як правило, застосовується до людини, коли про неї кажуть, що «він (вона) дивиться крізь «рожеві окуляри». Мається на увазі, що ця людина не бажає помічати негативних сторін у своїх діях, оточуючій дійсності тощо.

Цей вислів відомий багатьом народам світу. Так, наприклад, у «Кембриджському міжнародному словнику ідіом» (Cambridge International Dictionary of Idioms © Cambridge University Press, 1998) вираз «рожеві окуляри» («rosecoloured glasses» або «roses-tinted glasses») описується у такий спосіб: «Якщо хтось думає

про щось або дивиться на щось крізь рожеві окуляри, то вважає це більш приємним, ніж воно в дійсності є».

Більш раннє згадування зустрічається у німецького філософа Артура Шопенгауера (1788-1860) в «Афоризмах життєвої мудрості»: «...той, хто бачить усе в чорнім світлі й готовий до гіршого, помиляється рідше у своїх розрахунках, ніж люди, що дивляться на життя крізь рожеві окуляри». У російській літературі одним із перших вживає цей вираз Віталій Біанкі в циклі казок про тварин. У казці описується заєць, який знайшов окуляри з рожевим склом і до певного моменту сприймав навколишній світ у надто оптимістичному світлі. Поки не зустрівся з вовком...

Сподіваємося, що ця гра допоможе зняти рожеві окуляри у питаннях, пов'язаних із торгівлею людьми, ризикованою стосовно потрапляння до тенет торгівлі людьми поведінкою.

*З повагою та побажанням натхнення,  
Авторський колектив*

## ВМІСТ КОМПЛЕКТУ

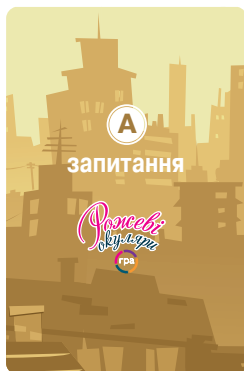
Гра складається із 96 карток, з них:

- 48 карток-запитань;
- 48 карток-відповідей.

Картки поділені на 4 кола, а саме:

1. Коло А «Визначення проблеми торгівлі людьми»  
(термінологія, причини поширення у світі і в Україні);
2. Коло Б «Шляхи потрапляння українських громадян до тенет торгівлі людьми»;
3. Коло В «Основні права людини. Правила безпечної поведінки для уникнення ситуацій, пов'язаних з торгівлею людьми»;
4. Коло Г «Профілактика, консультування, психологічна підтримка. Поради щодо виїзду за кордон».

Отже, кожне коло складається із 12 карток-запитань та 12 карток-відповідей. У кожному колі міститься своя тематика запитань щодо проблем, пов'язаних із торгівлею людьми.



## МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Дуже важливо, щоб ведучий попередньо ознайомився з інструкцією до гри, питаннями на картках та відповідями до них. Щоб полегшити перебіг гри, важливо дотримуватися наступних рекомендацій:

- для активної участі підлітків у процесі гри необхідно попередньо надати їм елементарні знання щодо проблеми торгівлі людьми: визначення понять, шляхи потрапляння до тенет торгівлі людьми, правил безпечної поведінки для уникнення ситуацій, пов'язаних з торгівлею людьми. Варто зауважити, що гра може проводитись на різних етапах оволодіння інформацією підлітками щодо проблем торгівлі людьми і може виступати індикатором для надання необхідної інформації.

- дуже важливу роль грає підготовка ведучого, який проводить гру, щодо проблем, пов'язаних із торгівлею людьми, адже в процесі гри необхідне проведення обговорення та вміння пояснити різні аспекти проблеми, надати точну інформацію стосовно законодавчої бази на національному та міжнародному рівнях, організацій, які працюють у напрямі профілактики та надання допомоги потерпілим внаслідок торгівлі людьми тощо;

- гру необхідно почати з пояснення мети;
- варто прийняти певні короткі спільні правила, що допоможуть гравцям працювати разом якомога ефективніше. Гра вимагає, щоб гравці спершу швидко проглянули картки, які їм роздадуть. У випадку, коли підліткам важко читати українською мовою, ведучий може допомогти, і зачитувати картки та варіанти відповідей;

- ведучий у процесі гри фіксує моменти, на які варто звернути увагу або пояснити, провівши додаткове заняття із підлітками. По можливості на деякі питання підлітків можна відповісти одразу;

- необхідно давати гравцям достатньо часу для того, щоб розглянути кожне питання, адже якнайшвидше прийти до фінішу - у гри не ставиться за мету;

- під час одного заняття бажано розглядати з учасниками одне коло запитань та проводити дискусію наприкінці, але залежно від рівня підготовки учасників та часових можливостей, за одне заняття можна розглянути і декілька кіл запитань.

## ІНСТРУКЦІЯ ДО ГРИ

1. Оберіть один із 4-х наборів карток. Слід починати з першого набору "Коло А".

2. Кількість гравців має бути від 2 до 12 (чим менша кількість гравців, тим більш ефективно проходить гра).

3. Розділіть набір на картки-запитання та картки-відповіді. Картки-відповіді відкладіть у бік "обличчям" донизу. А картки-запитання роздайте учасникам так, щоб у кожного, за змогою, була однакова їх кількість.

4. Починати потрібно з гравця, у якого знаходиться картка номер 1. Цю картку необхідно покласти на середину стола та прочитати на всю групу питання, що на ній зафіксовано. Учасник/учасниця має вирішити, який варіант відповіді на це запитання є правильним; варіанти відповідей також можна обговорити зі всією групою. У разі, якщо гравець не знає відповіді на запитання, може допомогти група. Ведучий може направляти групу, але не давати відповідь на запитання. Гравцям необхідно дати можливість відповіді самостійно, навіть, якщо така відповідь буде хибною, адже далі, в процесі гри, це буде відкореговано.

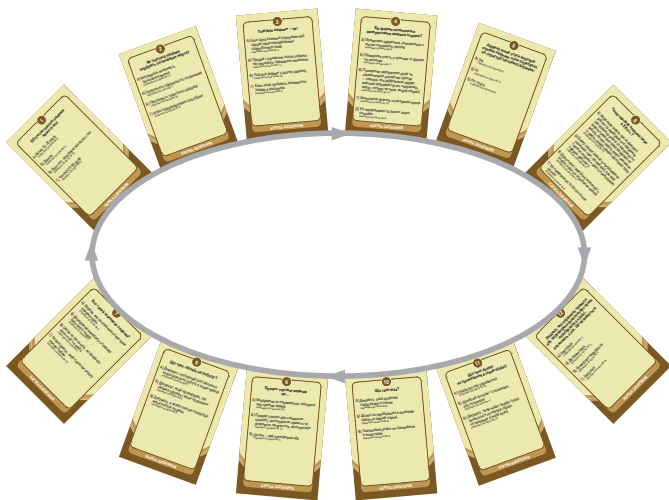
5. Кожен варіант відповіді на запитання має позначку, котра вказує, до якої картки необхідно переходити далі ("переходьте до картки №..."), отже, наступним зачитує запитання гравець, у якого знаходиться картка з номером, на який вкаже позначка попередньої обраної відповіді. Це може бути той самий гравець. Він кладе свою картку-запитання на стіл із правого боку та трохі нижче від картки, що вже є на столі (див. малюнок 1), читає запитання, обирає відповідь на нього та обговорює із групою (так само, як пункт 4).

**Ведучий гри ніколи не залишає гравців наодинці! Він стежить за дотриманням її правил, по можливості стимулює дискусію серед гравців та подає корисну інформацію, що дозволить розширити уявлення про проблеми трудового трафіку та торгівлі людьми, особливості перебування за кордоном.**



6. Гра продовжується, доки всі 12 карток не будуть викладені в коло (у вигляді сонечка) за часовою стрілкою.

малюнок 1



Ознака, коли набір карток розкладений правильно: послідовність правильна, якщо всі 12 карток розкладені на столі і позначка правильної відповіді дванадцятої картки вказує на картку під номером 1 ("переходьте до картки №1"). Тобто коло замикається: 12 карток об'єднані разом.

Ознака, коли набір карток розкладений неправильно: картки не об'єднані у коло з 12 штук; або ж обрана відповідь картки вказує на номер картки, яка вже лежить у колі; або ж коло замкнулось, а картки ще залишились. Це значить, що у ході гри було допущено помилку.

7. В останньому випадку всі гравці переглядають свої відповіді і у разі допущення помилки, разом шукають правильну відповідь. Ці групові дискусії є надзвичайно важливою частиною гри. Картки-відповіді повинні бути використані для розв'язання суперечок.

8. У випадку, якщо картки розкладені у правильній послідовності, група викладає кожну з карток-відповідей біля відповідної картки-запитання і зачитує їх.

9. Після розгляду кожного набору карток можна обговорити з групою певні дискусійні питання, що виникли у ході проведення гри.

Іноді учасники бажають якнайшвидше давати відповіді і переходити до наступного запитання. Тоді ведучий має ініціювати дискусію у групі. Для цього можна: встановити певний обов'язковий час для дискусії; використати деякі дискусійні питання перед початком роботи, а також постійно задавати заздалегідь визначені дискусійні питання протягом усієї гри.

## ІНСТРУКЦІЯ ВЕДУЧОГО УЧАСНИКАМ ГРИ

Перед вами дуже цікава гра, що має назву "Рожеві окуляри". Чому саме така назва? Тому що у ході гри ми з вами будемо отримувати відповіді на запитання за принципом «міф чи реальність», тому рожеві окуляри символізують те, наскільки привабливими можуть здаватися різні пропозиції на життєвому шляху кожної людини.

Запитання у грі стосуються проблем торгівлі людьми, зокрема, власної безпеки щодо виїзду за кордон з різних причин, влаштування на роботу або співпраця з організаціями, які надають посередницькі послуги з працевлаштування тощо. Знання, отримані в процесі цієї гри, допоможуть опосередковано торкнутись проблем торгівлі людьми та уникнути «споглядання крізь рожеві окуляри» ситуацій, що можуть стосуватись торгівлі людьми. Пройти необхідно всі чотири кола, лише тоді кожен з нас може відчувати себе переможцем.

Отже, **метою гри** є оволодіння знаннями щодо проблеми торгівлі людьми та шляхів уникнення або ж подолання ситуацій, пов'язаних із ризиком щодо неї. У ході гри ми дізнаємося про те, що ж таке торгівля людьми, яким чином можна потрапити до

тенет торгівлі людьми, можливі варіанти вирішення ситуацій, пов'язаних з цим, акцентуємо увагу на безпечній поведінці стосовно проблеми.

Ведучий також може навести певну статистику щодо торгівлі людьми в Україні або у конкретному регіоні, а також іншу доцільну, на його думку, інформацію щодо проблеми. Після короткого вступного слова ведучий оголошує тематику обраного кола (А, Б, В, Г) та роздає картки учасникам.

Отже, зараз кожен отримає певну кількість карток. Прошу вас взяти свої картки та уважно розглянути їх. Прочитайте ті запитання, які на них зафіксовані. Також прошу Вас утриматись поки що від будь-яких коментарів і виконувати завдання у тиші.

Починатимемо з гравця, у якого знаходиться картка **номер 1**. Її необхідно покласти на середину стола та прочитати вголос питання, зафіксоване на ній. Гравець має самостійно вирішити, який варіант відповіді на це запитання є правильним; варіанти відповідей також можна обговорити зі всією групою. Чи всі погоджуються з тим варіантом відповіді, який обрав гравець? У разі, якщо гравець не знає відповіді на запитання, йому допомагає група.

Далі ведучий діє за подібним алгоритмом.

## **ВАРІАНТИ ГРИ ЗАЛЕЖНО ВІД КІЛЬКОСТІ ГРАВЦІВ**

Хід гри також залежить від розміру групи та її якісних характеристик, віку учасників, їх можливостей, тих знань, які вони вже мають з цієї тематики, навичок читання учасників, формулювання власної думки, участі у дискусії та роботи у групі.

### **Пасьянс для одного гравця**

У цю гру можна грати й одному гравцю, тримаючи в себе у руках всі 12 карток.

### **Дві або більше груп одночасно**

Спочатку учасники спільно програють гру, використовуючи “Коло А”, а потім ведучий об’єднує їх у групи і кожній роздає по одному з 3-х наборів (Б,В,Г).

1. Кожній групі роздають по одному набору карток;
2. Використовують попередню інструкцію для гри у кожній групі;
3. Групи обмінюються наборами карток до тих пір, поки кожна група не програє всі набори.

Кожного разу, збираючись грати у цю гру, ведучий повинен підготувати групу перед тим, як безпосередньо переходити до карток. Він має презентувати гру, пояснити її цілі та розповісти правила гри.

Також ведучий може запропонувати групі дискусійні питання, заготовлені ним заздалегідь. У будь-якому випадку після розгляду кожного кола ведучим мають бути підведені підсумки і проведена невелика дискусія, а , у разі потреби, якщо виявлено значні прогалини у знаннях, – окреме заняття.

## ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ

Ці питання покликані стимулювати дебати навколо нових знань, установок або норм поведінки. Учасники групи мають знати, скільки часу у них є для обговорення, та чи повинні вони звітувати про результати дискусії та основні дискусійні моменти Вам чи іншій групі (у разі, коли Ви одночасно працюєте з кількома групами).

Серед дискусійних питань можуть бути такі:

1. Які головні причини поширення торгівлі людьми в Україні?
2. Які види прав Ви знаєте? У чому їх суть? Які основні права гарантує Конституція України?
3. Які державні структури залучені до діяльності щодо протидії торгівлі людьми?
4. Які неурядові організації Ви знаєте?
5. Які основні етапи пошуку роботи?
6. Які можуть бути наслідки шкідливих видів робіт для неповнолітніх?
7. Яке законодавство з проблем торгівлі людьми існує в Україні?
8. Залежно від мети поїздки за кордон, у чому бажано бути особливо уважним?
9. Перебуваючи за кордоном, у разі необхідності громадянин/ка України може звернутися за допомогою до...
10. У нашому регіоні проблемою запобігання торгівлі людьми займаються такі організації...

## **РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:**

1. Альманах інноваційних технологій : практика та перспективи / За заг. ред. К.Б. Левченко. – К. : «Юрисконсульт», 2008. – 84 с.
2. Запобігання торгівлі людьми : навч.-метод. посібник / Шевченко К.Б., Удалова О.А., Трубавіна І.М. та ін.; за заг. ред. К.Б. Левченко, О.А. Удалової. – К. : «Міленіум», 2004. – 180 с.
3. Міжнародний жіночий правозахисний центр. Протидія торгівлі людьми, насильству в сім'ї. Захист прав дітей. Гендерні питання – Режим доступу: [www.lastrada.org.ua](http://www.lastrada.org.ua)
4. Он-ляндія: безпечна веб-країна – Режим доступу: [www.onlandia.org](http://www.onlandia.org)
5. Соціально-педагогічні основи захисту прав дитини: навч.-метод. посібник / М.В. Євсюкова, О.А. Калашник; за заг. ред. К.Б. Левченко, О.А. Удалової. – К. : ФОП «Чальцев», 2008. – 224 с.
6. Стандарти социальной профилактики торговли людьми: сб. материалов семинара / Под ред. Е.Б. Левченко. – К. : ФОП «Чальцев», 2008. – 152с.
7. Теоретико-методичні основи протидії дитячій праці в Україні: навч.-метод. посібник / за заг. ред. К.Б. Шевченко, І.М. Трубавіної – К. : Юрисконсульт. – 2007. – 334 с.



---

Підготовка матеріалів та їх видання здійснено Українським фондом «Благополуччя дітей» у рамках проекту «Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад». Ідея розробки настільної гри «Рожеві окуляри» була втілена у життя завдяки плідній співпраці зі спеціалістами Всеукраїнського громадського центру «Волонтер».

Проект «Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад» виконується Представництвом Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні у партнерстві з Українським фондом «Благополуччя дітей» та Західноукраїнським ресурсним центром за фінансової підтримки Швейцарської Конфедерації.